

JUSTYNA TYMIENIECKA-SUCHANEK

 <http://orcid.org/0000-0002-8709-9116>

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Humanistyczny

Od filozoficznej zoologii
do filozoficznej antropologii
[Оксана Тимофеева: *История животных*
Новое литературное обозрение,
Москва 2017 (publikacja rosyjskojęzyczna,
drugie wydanie, twarda oprawa, 206 stron)]

W monografii, która tytułem – *Historia zwierząt (История животных)* – nawiązuje wprost do Arystotelesa, zaprezentowano oryginalną analizę figury zwierzęcia w tradycji filozoficznej. Oksana Timofiejewa dowodzi, że zwierzęcość i połączone z nią fenomeny, takie jak ubóstwo czy nierozumność, staje się w naszej kulturze swego rodzaju sobowtórem lub modelem negatywnym, a konfrontujący się ze zwierzęcością człowiek określa w ten sposób swoją istotę i naturę. Książka rosyjskiej uczonej jest próbą badawczą nie tyle z zakresu filozoficznej zoologii, ile – filozoficznej antropologii, która różni się od klasycznych antropologicznych, a w domyśle antropocentrycznych, dziedzin tym, że nie sięga po homocentryczną ideę człowieka przekonanego o swojej wyjątkowości, lecz krąży myślą na peryferiach i granicach tego, co ludzkie. Wybierając „zwierzęce” historie z dzieł filozoficznych (Arystotelesa, Kartezjusza, Georga W.F. Hegla, Gilberta Simondona, Martina Heideggera i innych) oraz literackich (np. Franza Kafki, Andrieja Płatonowa) autorka studiuje to, co dzieje się na tych granicach – zmienione formy i sposoby stawania się, powstające w związku z określonymi strategiami wiedzy i władzy.

Warto podkreślić, że publikację Oksany Timofiejewej¹ firmuje swoim nazwiskiem wybitny słoweński socjolog i filozof – Slavoj Žižek, który napisał do monografii inspirującą przedmowę zatytułowaną *Od zwierzęcia do „Stamina Training Unit”* (*От животного до „Stamina Training Unit”*). Autorka – jak słusznie zauważa Žižek – w pełni przyjmuje naszą ludzką zwierzęcość, ale owa akceptacja zwierzęcości bynajmniej nie oznacza powrotu do naturalnych korzeni *homo sapiens* czy też swobodnego rozkoszowania się naturalną seksualnością. Owo pogodzenie się ze zwierzęcością przebiega poprzez zanegowanie, a wolność to rezultat paradoksalnego procesu, którego konieczność odsłania się w filozofii metafizycznej i kulturze chrześcijańskiej, tradycyjnie (i błędnie) sytuującej się w opozycji do „zwierzęcej” natury i jakoby oddzielonej od niej.

Książka rosyjskiej filozofki składa się ze wstępu i ośmiu rozdziałów: *Koń Edyr* (*Конь Эдир*), *Na progu prawa* (*У врат закона*), *Szaleniec* (*Безумец*), *Pies Minerwy* (*Собака Минервы*), *Bezrobotna zwierzęcość* (*Безработная животность*), *Dialektyka ryby* (*Диалектика рыбы*), *Stado bycia* (*Стадо бытия*), *Ubogie życie* (*Бедная жизнь*). Całość dopełnia starannie sporządzona bibliografia anglojęzyczna i rosyjskojęzyczna.

Monografię opatrzone wymownym fragmentem wiersza *Dobre obchodzenie się z końmi* (*Хорошее отношение к лошадям*, 1918) rosyjskiego futurysty – Władimira Majakowskiego:

Koniu, nie trzeba.
 Posłuchaj bracie –
 Dlaczego myślisz, żeś gorszy od nich?
 Dzieciaczku,
 Wszyscyśmy końmi po trosze,
 Każdy z nas na swój sposób ciągnie².

Odnotujmy, że zarówno pierwsze (2011), jak i drugie (2017) wydanie anon-sowanej tutaj monografii zostały przetłumaczone na język angielski³, słoweński⁴

¹ Zob. wywiad z autorką: *Философ Оксана Тимофеева: „Голуби – радикальный субъект современных городов”*. Dostępne w internecie: <https://inde.io/article/13779-filosof-oksana-timofeeva-golubi-radikalnyy-sub-ekt-sovremennyh-gorodov> [data dostępu: 20.02.2020].

² W. MAJAKOWSKI: *Dobre obchodzenie się z końmi*. Przeł. M. JASTRUN. W: IDEM: *Liryka*. Oprac. S. POLLAK, A. STERN. Warszawa 1965, s. 110.

³ Książka w języku angielskim ukazała się dwukrotnie. Pierwszy raz w 2012 roku (*History of Animals: An Essay on Negativity, Immanence and Freedom*. Red. N. BOYD. Maastricht 2012), drugi – w 2018 (*The History of Animals: A Philosophy*. London 2018). Zob. https://www.amazon.de/History-Animals-Negativity-ImmanenceFreedom/dp/9072076729?fbclid=IwAR1Qrx8_5m5hncx0RSW0k3WfEaZRCFZSmL6CjzLL3C9kza_rRw5iXuR8; <https://www.bloomsbury.com/us/the-history-of-animals-a-philosophy-9781350012011/> [data dostępu: 20.02.2020].

⁴ O. ТИМОФЕЕВА: *Zgodovina živali*. Przeł. A. REKAR. Ljubljana 2019. Zob. http://www.maska.si/index.php?id=19&tx_ttnews%5Btt_news%5D=1366&cHash=1d66611c6 [data dostępu: 20.02.2020].

i turecki⁵. Sądzę, że warto byłoby przetłumaczyć na język polski tę wartościową publikację, która wówczas weszłaby w dialog z najnowszą książką Tadeusza Sławka – *Śladem zwierząt. O dochodzeniu do siebie* (Gdańsk 2020) – oraz stanowiłaby na naszym rynku wydawniczym cenne dopełnienie pracy, wciąż obecnej w rozważaniach z zakresu *animal studies*, lubelskiego filozofa Jacka Lejmana *Ewolucja ludzkiej samowiedzy gatunkowej. Dzieje prób zdefiniowania relacji człowiek–zwierzę* (Lublin 2008). Należy w tym miejscu również zaznaczyć, że książka Timofiejewej nie jest filozoficznym bestiariuszem, lecz – jak podkreśla wprost sama autorka – „naiwnym”, dosłownym, bezpośrednim lub symptomatycznym odczytaniem metafizycznej tradycji (zob. s. 26).

Z pełną odpowiedzialnością polecam książkę *Historia zwierząt* wszystkim czytelnikom, którzy znają język rosyjski i są zainteresowani relacją człowiek–zwierzęta w ujęciu filozoficznym. Zwolennicy rosyjskiej humanistyki nie będą rozczarowani, a sceptycy przekonają się, że idee posthumanistyczne już dotarły do Rosji, gdzie mają swoich wyznawców.

Justyna Tymieniecka-Suchanek – Dr. habil., is a professor at the University of Silesia and a literary scholar at the Institute of Literary Sciences, Faculty of Humanities, University of Silesia in Katowice. She is the author of the following books: *Proza Walerija Briusowa wobec kultury. W poszukiwaniu analogii historycznych* (*Valery Bryusov's Prose in Relation to Culture: In Search of Historical Analogies*) (Katowice, 2004); *Literatura rosyjska wobec upodmiotowienia zwierząt. W kręgu zagadnień ekofilozoficznych* (*Russian Literature in Relation to the Empowerment of Animals: Among Ecophilosophical Issues*) (Katowice, 2013; a second edition: Katowice, 2020), a co-author of the monograph *Filozofia wobec świata zwierząt* (*Philosophy in Relation to the Animal World*) (Warsaw, 2015), and an editor and co-editor of several monographs, including *Zwierzę – język – emocje. Dyskursy i narracje* (*Animal – Language – Emotions: Discourses and Narratives*) (together with Marzena Kubisz; Katowice 2018). Her works are published in various magazines and collective monographs both in Poland and abroad. Her latest article was “Prolegomena do polskich studiów nad wegetarianizmem w Rosji na przełomie XIX i XX wieku” (“Prolegomena for Polish Studies of Vegetarianism in Russia at the Turn of the 19th and 20th Centuries”) (*Studia Europaea Gnesnensia* 2019/19, pp. 97–129). She is a member of the Laboratory for All Beings (*Pracownia na rzecz Wszystkich Istot*).

Justyna Tymieniecka-Suchanek – dr hab., prof. UŚ, literaturoznawca, pracownik w Instytucie Literaturoznawstwa na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Autorka książek: *Proza Walerija Briusowa wobec kultury. W poszukiwaniu analogii historycznych* (Katowice 2004); *Literatura rosyjska wobec upodmiotowienia zwierząt. W kręgu zagadnień ekofilozoficznych* (Katowice 2013, drugie wydanie:

⁵ EADEM: *Hayvanların Tarihi*. Przeł. B.E. AKSOY. Istanbul 2018. Zob. <https://www.kolektifkitap.com/oxana-timofeeva/hayvanlarin-tarihi-oxana-timofeeva> [data dostępu: 20.02.2020].

Katowice 2020), współautorka monografii *Filozofia wobec świata zwierząt* (Warszawa 2015), redaktorka i współredaktorka kilku monografii, np. *Zwierzę – język – emocje. Dyskursy i narracje* (współ z Marzeną Kubisz; Katowice 2018). Publikuje w różnych czasopismach oraz w monografiach zbiorowych w kraju i za granicą. Ostatnio opublikowała artykuł *Prolegomena do polskich studiów nad wegetarianizmem w Rosji na przełomie XIX i XX wieku* („Studia Europaea Gnesnensia” 2019/19, s. 97–129). Członek Pracowni na rzecz Wszystkich Istot.

